

HONDERD JAAR MAO ZEDONG

GROTE ROERGANGER IS NOG LANG NIET VERGETEN

ZOP, 28 december 1993

China, kolkend in een maalstroom van kapitalistische groei, herdenkt op 26 december de honderdste geboortedag van Mao Zedong, grondlegger van China's eigen vorm van socialisme. Guerillaleider, boerenfilosoof, potentaat en ladykiller drukte deze rijzige staatsman een onuitwisbaar stempel op de Volksrepubliek China, waar zijn Denken verankerd ligt in de grondwet en zijn metershoge portret, bevestigd boven de ingang van de Verboden Stad, uitstaart over het Plein van de Hemelse Vrede.

Verslaggever Jan van der Made keerde terug naar de plaats waar Mao Zedong vijftig jaar geleden, na de Lange Mars, een Communistisch bolwerk vestigde vanwaaruit het Chinese rode leger de Japanners en de Nationalisten bevocht: Yan'an in het noorden van de barre lössprovincie Shaanxi. "Mao leeft hier voort, in ons hart. De Culturele Revolutie? Foutje. Willen we niets over horen. We walgen van mensen die Mao fouten verwijten".

(Door Jan van der Made)

YAN'AN (ZOP) "Onze brigade bestond uit honderd man. We hadden de kleren van Kuomintangofficiëren aangetrokken en midden in de nacht klopten we aan bij de Nationalistische vesting. "Wie zijn jullie?" riepen ze. "Nationalisten, we komen gevangenen afleveren". Maar Lui werd niet geloofd en de tegenpartij opende het vuur. "Ik heb er heel wat afgeschoten. Daarna was de overwinning aan onze kant. Iedereen kreeg een tientje beloning".

Lui Zhifu (66), ex guerillavechter onder Mao Zedong, ex-kaderlid en ex-gedelegeerde van het Negende Partijcongres (1969) woont in een grot. Aan de muur hangen foto's en een groepsportret waarop hij een grote witte tulband draagt, lokale mode in Noord-Shaanxi die afsteekt tegen de grauwe Mao-pakken van de andere congresgangers.

Liu was dertien jaar oud toen hij voor het eerst in contact kwam met soldaten van het Communistische leger, die na de uitputtende Lange Mars van meer dan een jaar op 19 oktober 1935 eindigde in het prefectuur Yan'an ("Langdurige Vrede"). Het Volksbevrijdingsleger zou hier dertien jaar blijven alvorens die uiteindelijke prijs in de wacht te slepen: de machtsovername van het gehele land in 1949.

LANDHEER

Lui: "In ons dorp leefden ongeveer driehonderd mensen. En een landheer. Die had al het goede land, en wij moesten bovenop de heuvels wonen". Belastingen die arme boeren aan hun landheren moesten betalen konden vaak niet worden voldaan en schulden groeiden, verergerd door een woekerrente van 200% - per maand.

"Tot het (Chinese) Rode leger ons dorp binnenviel. 'Dood, dood, dood!' schreeuwden ze. 'Weg met de landheren! Dood aan de rijken! Hulp voor de armen! Arme boeren, jullie hoeven niet bang voor ons te zijn!'"

In Yan'an leeft de geschiedenis van de Chinese revolutie voort in de gedaante van tanige boeren, ex guerillastrijders. Ze leven nog steeds in de grotwoningen die ze zelf, vijftig jaar geleden hebben uitgehakt in de lössbergen. Koel in de zomer, warm in de winter, wanneer de uitmergelende zon plaatsmaakt voor een wind die door de botten snijdt.

WAANZINNIGE GOD

Edgar Snow, de Amerikaanse journalist die in 1936 de Communisten in Shaanxi bezocht beschreef het landschap als volgt: " ...heuvels als grote kastelen, als rijen mammoeten, stukken er uitgerukt als door een enorme hand, waarbij de afdruk van woedende vingers achterbleef. Fantastische, ongelofelijke en soms angstwekkende gedaanten, een wereld die werd gevormd door een waanzinnige god... "

Het löss ligt losjes over de heuvels als een laag bruinrode poedersuiker. De ijskoude decemberwind verft alles geel: de bomen, de huizen in de vallei, de kleren. Het stof hoopt zich op in de gegroefde gezichten van de boeren, vermengt zich met de kolenrook die uit duizenden metalen schoorsteenpijpen omhoogkrinkelt en veroorzaakt een permanent rochelen, het refrein van China's platteland.

Wang Jiongfu (70), partijsecretaris van het dorpje Miaogou vlakbij Yan'an was een kind toen hij Mao voor het eerst ontmoette. "Ik zag een grote man. Ik kon voelen dat hij belangrijk was". Mao maakte er een gewoonte van om aan de vooravond voor het Chinese nieuwjaar (dat meestal in januari of februari wordt gevierd) bij de boeren langs te komen. "'Hoe staat het met de voorbereidingen, hoeveel varkens en koeien hebben jullie geslacht voor de maaltijd?', vroeg hij dan", aldus Wang.

MERKWAARDIGE GLANS

Het gedrag van Mao stond in schril contrast met dat van de landheer die na de komst van het Rode Leger "was weggerend en nooit meer teruggekomen". Mao Zedong beval zijn soldaten om het werk van de boeren schoon te maken en calligrafeerde zelf soms parallelle teksten, geluksspreuken die tijdens nieuwjaar op de deurposten worden geplakt. In die tijd besloot ik om harder te werken. Voor het volk, en vooral voor Voorzitter Mao"

Mijnheer Xie Hongyan, een 70-jarige ex-kader was destijds brigadeleider. "Mao's lijfwachten kwamen naar mijn grot om te vertellen dat de Voorzitter de volgende dag alle vijf en twintig families van mijn brigade wilde bezoeken. De volgende dag kwam hij. Ik herinner me nog dat de huid op zijn handen zacht was, satijnzacht. Maar de handdruk was hard."

De oude boeren en ex-guerillaleiders die hun ontmoetingen met Mao ophalen krijgen een merkwaardige glans in hun ogen alsof ze het over een sprookjesfiguur hebben of een god, wiens naam alleen door begeleiding van superlatieven kan gaan.

MISDADIG

Maar na de Culturele Revolutie, de nationale *shinian haojie*, de "Tien Jaar Durende Chaos", waarbij misschien wel twintig miljoen doden vielen, werd Mao postuum omschreven als "70% goed en 30% fout". Een volksspreuk gonsde door de stegen: *Jianguo you gong, zhi guo wu neng, wen ge you zei*. (Hij was verdienstelijk bij de oprichting van de staat, onkundig in landsbestuur en tijdens de Culturele Revolutie misdadig").

Maar frontale aanvallen op de Grote Roerganger werden zorgvuldig vermeden, en de grootste misdaden werden toegeschreven aan Mao's vrouw Jiang Qing en haar ultralinkse 'Bende van Vier' en aan Mao's gedoodverfde opvolger (en in 1971 verstoten) maarschalk Lin Biao en aan de chef geheime dienst Kang Sheng. Dat deze propaganda ook in het buitenland effectief was bewijst het verschijnen van een boek in 1992 van de Australier John Byron (*The Claws of the Dragon*) waarin practisch alle grootse misdaden die ten tijde van Mao's machtsperiode werden begaan aan Kang Sheng worden toegeschreven.

Tegelijkertijd werden essentiële kenmerken van Mao's politiek van socialistische terreur weggeslagen. De "klassenstrijd" die dertig jaar lang de sociale verhoudingen in de Volksrepubliek op zijn kop had gezet werd in 1979 niet meer als "cruciaal" gezien, niet dat het verschijnsel niet meer bestond, maar men zou zich nu moeten gaan toeleggen op de "economische constructie" van het land.

KAPITALISTISCHE HERVORMINGEN

Mao's opvolger als drijvende kracht achter China, Deng Xiaoping, zuiverde de partijtop grotendeels van linkse en pro-Mao-elementen, die vooral in de propagandaorganen waren vertegenwoordigd. Maar Deng is er nooit in geslaagd deze krachten (die fel zijn gekant tegen zijn 'kapitalistische' hervormingen, uit te roeien. Regelmatig doen oude getrouwen van Mao Zedong van zich spreken. Mao's directe opvolger Hua Guofeng (die "alles deed wat Mao vroeg") is zelfs nog steeds lid van het Centrale Comité van de Communistische Partij. Andere voorstanders van de linkse harde lijn doen ook weer van zich spreken.

Mensen als de gevreesde Deng Liqun, een ultra-linkse partij-ideoloog, Wang Dongxing, de voormalige chef van Mao's Pretoriaanse Garde "8341", en Wu De, de burgemeester van Beijing tijdens de Culturele Revolutie, zouden volgens Zhengming het altijd welgeinformeerde politieke roddelblad uit Hongkong, in de afgelopen maanden naar Yan'an gekomen zijn om er lezingen te geven en herinneringen op te halen. Wang Dongxing heeft onlangs een *Wang Dongxing rijtje* (*Dagboek van Wang Dongxing*) laten uitkomen, waarin hij enkele dagen uit zijn leven als lijfwacht van Mao beschrijft. "Mao Zedong is onze meest geëerde leider", schrijft Wang in het voorwoord. Over Deng Xiaoping geen woord. Het *Dagboek* stond afgelopen maand nummer twee op de boekentoppen.

MAO MANIA

De linkse vleugel van de partij zou ook de gelegenheid van de naderende herdenking van Mao's honderdste geboortedag hebben aangegrepen om een kunstmatige "Mao-koorts" op te zwepen en zo een indirecte kritiek te leveren op de huidige politiek van economische hervormingen van Deng Xiaoping.

Deze "koorts" komt tot uitdrukking in gouden gedenkpenningen, posters, kalenders, boeken geschreven door voormalige chauffeurs, maîtresses of secretarissen van Mao, geplastificeerde foto's, voorzien van een kleine, rood kwastje, die je voorin de auto kunt hangen en de openlijke verkoop van de "Rode Boekjes", het bijbeltje met Mao-spreuken voor de Rode Gardisten van de Culturele Revolutie.

KUNSTMATIG

In Yan'an, waar Mao in 1945 tijdens het Zevende Partijcongres de ultieme macht over de Communistische Partij vestigde, wordt de viering aanstaand weekend ook grootschalig voorbereid. Er zullen films worden vertoond en de straten zijn al opgesierd met grote rode banieren met de tekst Gefeliciteerd met de Honderdste Verjaardag van Voorzitter Mao. Het centrum in Beijing is niet zo gelukkig met deze vieringen, die niet alleen in Yan'an, maar ook in Shaoshan (Mao's geboortedorp) en in andere plekken van revolutionaire betekenis plaatshebben.

Een enquête, in oktober gehouden door de Academie van Sociale Wetenschappen in zes steden wijst uit, dat meer dan 60 procent van de ondervraagden de huidige "Mao Zedong-koorts" als iets kunstmatigs zien, als iets dat wellicht is opgezwepen door anti-Deng Xiaoping krachten. Diezelfde enquête toont ook, dat maar liefst 67 procent (voornamelijk intellectuelen) vindt dat Mao's verdiensten in de schaduw staan van zijn fouten.

Maar daarvan wil de bejaarde bevolking van Yan'an niets van horen. Lui Zhifu: "Mao was een grootse revolutionair. Dus die fouten, dat was niets, denken we. Wij vereren Mao, we vereren hem diep. Als

iemand zegt dat Mao fouten maakte dan willen we niet luisteren. Daar walgen we van. Wij, oude bergbewoners zullen Mao nooit vergeten. Wij zijn Maoïsten in hart en nieren!"

© Jan van der Made